

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Бадікова Н.О.

аспірант,

Інститут філології

Національного університету імені Тараса Шевченка

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ФОНЕТИЧНИХ ЯВИЩ ЗЧЕПЛЕННЯ ТА ЗВ'ЯЗУВАННЯ У ПІДРУЧНИКАХ З ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Французька мова особливо вирізняється своєю плавністю. Такою її роблять фонетичні явища, основними з яких є зчеплення та зв'язування. Йдеться про поєднання у вимові кінцевих звуків слів з наступним словом, що починається на голосну чи *h* німе, у межах речення. Ці явища зустрічаються ледь не в кожному реченні і їхнє вивчення починається із першого заняття французької мови. Вміти правильно фонетично поєднувати слова у мовленні є необхідністю для всіх, хто вивчає французьку. Проте вивчення саме цих явищ є дещо занедбаним, як було виявлено з аналізу підручників з французької мови, і зводиться до переліку ряду правил. Саме тому ми вирішили розглянути цю тему детальніше та розробити алгоритм побудови методики ефективного засвоєння цих явищ із подальшою автоматизацією навиків правильної вимови в межах цих явищ. Підручники є основою, а також письмовим, фіксованим відображенням методики викладання, тому ми вдалися до їх аналізу. Вища школа цікавить нас як доросла аудиторія, оскільки методика викладання тут відмінна від шкільної, більш стисла і термінологічно насичена.

На першому етапі наших досліджень ми проаналізували методику викладання явищ зчеплення і зв'язування шести підручників з французької мови як іноземної для вузів, у яких міститься інформація про досліджувані явища (№ 1-6 і 8 у списку літератури), згідно наступних критеріїв: повнота охоплення та спосіб теоретичної частини викладу; наявність та якісні характеристики практичної частини – тренувальних вправ. Отже, усі вони мають теоретичну частину – пояснення досліджуваних двох явищ, та 5 з них містять детальний перелік правил обов'язкового зв'язування та заборони робити його, розміщених поспіль. Кількість правил на обов'язкове зв'язування 5-10, про заборонене – 6-8. Правила в різних підручниках мають дещо відмінну форму та згрупування. Правила факультативного зв'язування подані лише в підручнику № 2, однак не пояснена його роль. Не у всіх

підручниках є докладна інформація про досліджувані явища при вживанні числівників. В окремих підручниках згадується про зв'язування з носовими голосними, але не подані правила деназалізації при цьому. Тренувальних вправ на ці явища не виявлено.

На другому етапі дослідження ми ознайомилися з поясненнями явищ зчеплення і зв'язування наших французьких колег та українських дослідників. Інформація про необхідне зв'язування розширилася до 15 пунктів, а про його неможливість – до 10. Це вагомий об'єм інформації для разового засвоєння та ще й без тренувальних вправ, навіть для філологів. Цей та попередній аналіз допоміг виявити також відсутність єдності щодо термінології, окреслення меж досліджуваних явищ та графічних позначень, як між вітчизняними філологами, так і з зарубіжними. Відтак, у деяких джерелах зв'язування називають злиттям, а вокалічне зчеплення – вокалічним зв'язуванням. Із графічних позначок використовуються: дужка зверху, дужка знизу, дужка зі стрілкою зверху, кут знизу, причому перші дві позначки – для різних явищ.

З огляду на отримані результати, ми поставили собі за мету розробити алгоритм ефективного засвоєння явищ зчеплення та зв'язування, а для цього – виконати наступні завдання: 1) максимально мінімізувати кількість правил; 2) визначитися з окресленням меж вищезгаданих явищ; 3) розробити тренувальні вправи на досліджувані явища для автоматизації навичок їх відтворення у мовленні; 4) продумати послідовність подання матеріалу.

Зазначимо, що явище зчеплення не є складним для розуміння, хоча його практичне застосування у мовленні неодмінно потребує тренування, а також здійснюється у будь-якому місці речення, де воно можливе, тому формування переліку правил стосується тільки явища зв'язування, оскільки воно може мати місце лише між окремими визначеними категоріями слів та інколи залежить від додаткових умов (опущення артикля у заголовках у при множині; стилю мовлення; диференціації іменників та прикметників з ідентичними формами тощо [1, с. 111-112]).

Отже, опрацювавши 9 джерел, ми пропонуємо 5 основних правил для засвоєння явища зв'язування. Воно робиться між словом, що закінчується на невимовну приголосну та наступним, що починається на голосну або на h німе¹, в межа одного речення:

1) всередині складних слів² та сталих словосполучень (un vis-à-vis, mot-à-mot, de plus en plus, les États-Unis);

2) всередині іменникової групи між усіма словами, що стоять ПЕРЕД іменником, та із самим іменником, наприклад: (les amis, des écoles, ces hommes, leurs enfants, dix heures, d'autres idées, chez un excellent élève)

¹ Зв'язування зі словами, що починаються на h придигове, не робиться (des | haricots, ces | héros, en | haut).

² Йдеться про складні слова, складники яких пишуться окремо або через дефіс. Зв'язування не робиться всередині складних слів без зв'язування в однині, поставлених у множині (des salles | à manger).

3) після односкладових прислівників, прийменників та сполучників, крім питального прислівника *quand*¹ та сполучника *et* (*très élégant, plus intéressant, dans un sac, sans elle, en Ukraine, quand il vient*; але *Quand | as-tu vu Alex? Pierre et | Anatole*).

4) між особовим займенником і дієсловом у розповідному, питальному чи окличному реченні (*nous allons, il vous aime, Arrivent-ils ...? Prends-en!*)

5) між дієсловами *être* або *avoir* у третій особі з наступним словом (*C'est un cadeau, Marc est heureux, elle est une bonne interprète, ils sont arrivés, elles ont oublié*).

Ми вважаємо корисним подати перелік або таблицю обов'язкового, забороненого та факультативного зв'язування у підручнику, однак зробити це з ціллю систематизації та повтору знань. Її можна доповнити кількома більш рідкісними випадками зв'язування (наприклад прийменника *après* з неозначеною формою дієслова; зв'язування для диференціації однини та множини; зв'язування напівдопоміжних дієслів з *avoir* чи *être* тощо [1, с. 111-112] та особливостями зв'язування у числівників). А для початкового засвоєння вважаємо достатніми вищеподаний перелік. Крім зведення кількох пунктів правил в одне, ми інтегрували сюди правила забороненого зв'язування, або по замовчуванню (наприклад відсутність зв'язування між іменником та дієсловом, між іменником та прикметником, який стоїть після нього), або у вигляді винятків (див. п. 3), або в помітках у зносках. Для кращого засвоєння можна оформити ці правила певними графічними, у тому числі кольоровими виділеннями. Однак вивчати явище зчеплення та зв'язування до рівня автоматизації навичок правильного вживання цих явищ, на нашу думку, слід поступово, за допомогою спеціальних вправ, а саме відпрацьовувати разом із введенням відповідного лексично-граматичного матеріалу, наприклад: артиклі, присвійні прикметники, вказівні прикметники, числівники, дати, години, теперішній час дієслів, що починаються на голосну чи *h* німе, місце прикметника, минулий час *passé composé* тощо. Із досвіду викладання мови, випробовуючи різні варіанти, ми зупинилися на 4 видах тренувальних вправ (перші три на читання вголос, остання – розмовна), фрагменти зразків яких ми подаємо нижче (*тема: Вказівні прикметники*):

1) вправа на читання із 20 словосполучень на 1 вид зв'язування:

ces amis	ці друзі	ces hommes	ці чоловіки
ces images	ці картинки	ces hirondelles	ці ластівки
ces avions	ці літаки	ces hémisphères	ці півкулі

¹ Слід розрізнати питальний прислівник *quand*, після якого, як і після інших питальних слів, зв'язування не робиться (*Quand | arrive-t-il ?*), та підрядний сполучник *quand*, який має зв'язування перед словами на голосну (*quand il arrive*).

2) вправа на читання речень (можна теж розміщати у табличках, 8-12 речень):

ex. Ces hommes sont très forts. – Ці чоловіки дуже сильні.

1. Ces idées sont géniales. – Ці ідеї – геніальні.

2. Je n'aime pas ces images. – Мені не подобаються ці картинки.

3. Ces homonymes sont difficiles à apprendre. – Ці омоніми важкі для вивчення.

3) вправа на читання фонетичного міні-тексту або діалогу:

– Sylvie, ces écharpes sont très jolies, j'en veux une!

– Oh non !

– Regarde ces anoraks, c'est mignon!

– Mais non, tous ces habits sont démodés!

4) дати відповіді на запитання (у випадку вказівних прикметників необхідністю є ілюстрація; можна також обговорити текстовий уривок):

1. Comment trouvez-vous ces images?

2. Cet homme, est-il honnête?

Стосовно меж окреслення досліджуваних явищ, вважаємо дотриматися думки більш сучасних українських авторів та французьких колег, тобто поділяти зчеплення на вокалічне і консонантичне, оскільки в обох випадках йдеться про з'єднання останнього вимовного звуку слова з початковим голосним наступного слова і в обох випадках воно можливо за межами ритмічних груп; а явище зв'язування розглядати окремо, як таке, що передбачає з'єднання кінцевого невимовного приголосного з початковим голосним наступного слова, який при цьому стає вимовним, і яке реалізується лише в межах ритмічних груп.

Отже, провівши вищезазначені дослідження, окресливши межі та графічні позначки фонетичних явищ французької мови – зчеплення та зв'язування, пропонуємо наступний алгоритм їх введення у підручники з французької мови: на першому етапі – подача переліку або таблиці правил їхнього вживання із перекладеними прикладами та графічними виділеннями на початку вивчення мови для загального поняття та можливості систематизації чи повтору знань; на другому – 4 види тренувальних вправ, що вводяться поступово при вивченні відповідної лексично-граматичної теми.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська Е. М., Дем'яненко М. Я. Сучасна французька вимова. Теорія і практика: Навч. посіб. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 225 с.

2. Комірна Є. В., Самойлова О. П. Manuel de français : перший рік навчання: Підручник для вищих навчальних закладів. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 488 с.: іл.

3. Крючков Г. Г. Французька мова: Початковий курс: Підручник. – 2-ге вид., виправл. – К.: Вища шк., 2012. – 367 с.

4. Попова И. Н. и друг. Французский язык: учебник для I курса институтов и факультетов иностранных языков / И. Н. Попова, Ж. А. Казакова, Г. М. Ковальчук. – 10-е изд., испр. и перераб. – М: NESTOR ACADEMIC PUBLISHERS, 1996. – 568 с.

5. Потушанская Л. Л., Колесникова Н. И., Котова Г. М. Начальный курс французского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – 5-е изд., испр. – М.: «Мирта-Принт», 1999. – 312 с., ил.

6. Французька мова. Практичний курс французької мови для не мовленнєвих факультетів вузів II-IV рівнів акредитації. Вид 2-е, доповнене. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2003. – 560 с.

7. CHARLIAC, Lucie, MOTRON, Annie-Claude (2004), Phonétique progressive du français : niveau intermédiaire, CLE International, 192 p.

8. Français accéléré : Прискорений курс французької мови: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Г. Г. Крючков, М. П. Мамотенко, В. С. Хлопук, В. С. Воеводська. – 3-те авт. вид., випр. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 384 с. – Фр., укр.

9. LAURET, Bertrand (2007), Enseigner la pronociation du français : questions et outils, Hachette, coll. F, – 192 p.

Боса В. П.

старший викладач,

Київський університет імені Бориса Грінченка

**СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕРЕСУ МОЛОДІ
ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЛАСНОГО МОВЛЕННЯ
В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ
МОВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

В основі активності особистості лежить мотивація до здійснення певної діяльності, яка визначає траєкторію розвитку та поведінки людини. Структура мотивації особистості охоплює такі форми реалізації потреб як: інтереси, прагнення, переконання, установки [3].

Інтерес у психології розглядається як мотив, що відображає емоційно забарвлені пізнавальні потреби особистості та характеризуються шириною, глибиною й стійкістю. Відповідно, стимулювання інтересу молоді до вдосконалення власного мовлення передбачає спеціально організовану діяльність викладача фахових дисциплін, спрямовану на розширення, поглиблення й забезпечення